

УДК 7.01:929:7.072.2(045)

Цитування:

Микуланинець Л. М. Мистецький твір як частина біографії майстра. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 2. С. 170–174.

Mikulanynets L. (2022). The artwork as a part of the artist's biography. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 2, 170–174 [in Ukrainian].

Микуланинець Леся Михайлівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теорії і методики музичної
освіти Мукачівського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6346-6532>
l.mikulaninets@gmail.com

МИСТЕЦЬКИЙ ТВІР ЯК ЧАСТИНА БІОГРАФІЇ МАЙСТРА

Мета роботи – довести взаємозалежність біографічних подій і творчих досягнень метра, обґрунтувати позицію, що опуси є вагомим часткою життєпису. **Методологія дослідження** базується на застосуванні низки підходів: аналітичного – опановуючи джерела з темою праці; міждисциплінарного – отримуючи інноваційні відомості з питань літописного дискурсу; системного – всебічно осягаючи означену проблематику; біографічного – студіюючи розмаїті аспекти існування автора; культурологічного – вивчаючи зв'язки суспільних, ментальних явищ в індивідуальній історії персони; герменевтичного – пояснюючи зміст хронік; теоретичного узагальнення – підсумовуючи основні позиції розвідки й ін. **Наукова новизна.** Вперше у вітчизняній гуманітаристиці художній зразок тлумачиться структурним компонентом літопису митця. **Висновки.** Біографія майстра – особлива форма репрезентації, інтерпретації його життєтворчої концепції, поданої крізь призму цивілізаційних процесів, особистісних уболівань, громадських надбань. Жанр фіксує найсуттєвіші площини побутування людини, транслює креативну, бутійну, аксіологічну парадигми. Здобутки маестро відображають домінуючі онтологічні концепти, постають значущою складовою хронік. Опус – духовний артефакт, багатоеlementний текст, виражений специфічною мовою (вербальною, звуковою, колористичною, символічною, образною тощо), який відтворює розмаїті виміри існування homo sapiens (минуле, теперішнє й майбутнє), тим самим утворює культурний, національний, смисловий поліфонізм. Напрацювання метра віддзеркалюють провідні результати переусвідомлених приватних перепитій, висвітлюють знакові соціальні, політичні, громадські та ін. події. Завдяки цьому вони є конструктивною одиницею не тільки біографії діяча, але і певного середовища, країни, доби тощо.

Ключові слова: біографія майстра, мистецький твір, автор, реципієнт.

Mykulanynets Lesya, PhD in Arts, Associate Professor of the Theory and Methods of Music Education Department of Mukachevo State University

The artwork as a part of the artist's biography

The thesis objective is to confirm the mutual relation of biographic events and the master's artistic achievements, as well as to justify the viewpoint of opuses being a considerable part of biography. **The research methodology** is based on implementing a range of the following approaches: analytical – by grasp of the sources referring to the thesis issue; interdisciplinary – by obtaining innovation data on the chronicle discourse issues; systemic – by comprehensive reviewing the problematic field under consideration; biographic – by studying various aspects of the author's existence; culture studies – by considering the links between social, mental phenomena in the personality's individual history; hermeneutic – by explaining the chronicle's content; theoretic generalization – by summarizing the key research positions, and some others. **The scientific novelty** lies in the fact that for the first time ever in national humanitarian studies the artistic pattern is identified as a structural component of the artist's chronicle. **Conclusions.** The master's biography is a specific form of representing and interpreting his life and creativity conception brought through the prism of civilization processes, personal concern, civil heritage. The genre fixes the most essential domains of an individual's existence and represents the creative, existential and axiological paradigm. The master's achievements reflect the predominant ontological concepts and stand out as a significant chronicle constituent. An opus is a mental artifact, a multi-component text expressed with specific (verbal, sound, color, symbol, image-bearing) language reproducing various time dimensions of homo sapiens existence (the past, the present and the future), thus creating cultural, national, sense polyphony. The master's activity reflects the key results of reconsidered private complications and reveals significant social, political, civil and other events. Due to this, they stand out as a constructive unity of not only the artist's biography but also of a certain environment, country, era, etc.

Key words: the master's biography; an artwork; the author; the recipient.

Актуальність теми дослідження. ХХІ століття ознаменувалось персонологічним поворотом, зумовленим бажанням подолати низку постмодерністських «смертей» (особистості, автора, героя, читача та ін.), наслідком яких став антропологічний злам. Особливий пієтет дослідників у цьому контексті привертає митець, оскільки він усвідомлюється рушійною силою соціокультурних процесів, глашатаєм провідних цивілізаційних ідей, постаттю, спроможною через власну практику означити шляхи виходу із гуманістичної кризи, окреслити перспективи поступу homo sapiens.

Розуміння вагомості діяльності майстра спровокувало появу значної кількості фундаментальних літописних розвідок, присвячених опануванню розмаїтих аспектів життєтворчої концепції (В. Бондарчук, У. Граб, Т. Гусарчук, М. Жишкович, Л. Кияновська, О. Коменда, та ін.). Представники традиційного мистецтвознавства акцентують увагу на розкритті специфіки креативного спадку метра. Використання хронікальних даних при інтерпретації опусів застосовується досить помірковано. Хоча серйозні вчені усвідомлюють, що доробок переосмислено віддзеркалює усілякі політичні, буттєві, психологічні, культурні та ін. події, знесені автором. Твір – своєрідна сублимація онтологічного досвіду як окремого індивіда, так й етносу, нації, людства.

Активна еволюція біографістики, котра нині охопила майже всі сфери філантропічного знання, запропонувала нетипове розуміння сутності маестро, його витворів (О. Бугаєва, Т. Лях, Л. Микуланинець, М. Шелепо та ін.). Проте потребує подальшого вивчення зв'язаність фактів побутування і здобутків діяча, виокремлення останніх складовою особистісної історії.

Наукова новизна – вперше у вітчизняній гуманітаристиці художній зразок тлумачиться структурним компонентом літопису митця.

Мета дослідження – довести взаємозалежність біографічних подій і творчих досягнень метра, обґрунтувати позицію, що опуси є вагомою часткою життєпису.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед нагальних проблем мистецтвознавства особливо значущі – співвідношення буття й культурної практики майстра. Багато мислителів різних віків опосередковано аргументували думку: напрацювання – невід'ємний елемент хронік маестро, оскільки віддзеркалюють світогляд свого автора. Сучасна гуманітаристика, усвідомлюючи

сутність персони, виставляє інші акценти. Якщо в попередні епохи центральними були здобутки, інтерпретація їх ролі для поступу людства, то нині ми спостерігаємо появу значної чисельності робіт, ціллю котрих є виявити специфіку розгортання приватних перепитій (опуси часто залишаються за межами наукового осмислення). Вказані процеси актуалізують студіювання шляхів гармонізації життєвих, креативних складових літопису, бо за нашим переконанням, вони рівноправні, а отже вимагають опанування відповідно новітнім цивілізаційним запитам.

У ХХІ столітті біографістика значно еволюціонувала. З'явилася велика кількість типів хронік (інтелектуальні, творчі, психологічні, соціологічні та ін.), що фокусують увагу на певній сфері діяльності героя, виявляють ментальні, суспільні, філософські, історичні ознаки його існування. Суб'єкти мистецтвознавчих розвідок – непересічні постаті, які через власну практику виражають духовні виміри homo sapiens. Дослідники, усвідомлюючи їх онтологію, намагаються залучити до наукового дискурсу найвагоміші досягнення гуманітаристики, випрацювати унікальну методологію системного аналізу ества майстра (В. Бондарчук, І. Голубович, В. Менжулін, Л. Микуланинець та ін.).

Вивчення розмаїтих ракурсів побутування креативної персони – необхідна умова осягнення художньо-образного, емоційно-інтелектуального світу її надбань. Занурюючись у атмосферу життя, вчений реконструює, пояснює реалії буття особистості, знайомиться з багатограними обставинами, котрі розкривають зміст, стильові параметри опусів. Разом з тим здобутки метра також визначають спосіб конструювання життєвого шляху автора: те наскільки були актуальні вони своєму часу, як сприймались публікою й критиками, чи їх поява отримала суспільний резонанс (позитивний або негативний) – всі ці чинники характеризують подальшу долю творця.

В інформаційну епоху реконструювати хронік не видається надто проблематичним (хіба людина свідомо приховує приватні події, докладає зусиль для уникнення публічності). Проте нині дані, подані у відкритому доступі (документальних джерелах), не завжди достовірні. Їх поширення нерідко викликане бажанням зацікавити велику кількість реципієнтів, іноді виключно задля отримання прибутку. Тому об'єктивно відтворити біографію майстра – вкрай складно. Варто

зазначити: життєпис метра відрізняється від оповіді про пересічну людину. Вагомим його компонентом є опуси. Вони хоч і мають багаточисельну варіантність інтерпретації, все ж таки вимагають спеціальних знань, здатних розшифрувати їх смисли. При тлумаченні обліку героя надбання відіграють особливу місію, бо відображають не буденне, а унікальне, те що прокладає дорогу до вічності, робить постать, її спадщину зрозумілими різним поколінням реципієнтів.

Особистий досвід, морально-етична, політична, громадська позиції віддзеркалюються у мистецькому зразку, який виявляє реальність крізь призму суб'єктивного авторського бачення. Він є формою висвітлення індивідуальної концепції дійсності, реалізацією виняткових уявлень про динаміку буттєвих процесів. Онтологічна парадигма маестро знаходить своєрідне художнє вираження через характерне поєднання змістового ряду. Між деміургом й опусом присутня велика кількість зв'язків, котрі визначають проблематику обраного жанру, його стилістику, спосіб презентації, сутність. Майстер, дітище – одне ціле, їх зв'язок ґрунтується на ідейній, духовній спільності, тому не переривається навіть тоді, коли надбання «живе самостійно».

Конструюючи твір, іноді всупереч власним бажанням, діяч опосередковано відображає свій світогляд, біографію, перетворює сукупність знань і вмій у комплекс знань, що концентрують ядро культури, емоційно-практично відбивають існування, стають кінцевою ціллю реалізації креативного потенціалу. В напрацюваннях відбувається специфічне кодування різних цивілізаційних значень. При тлумаченні змінюється семантичне поле, відповідно задуму, естетичним установам історичного часу, де його зчитують. Притому самі шифри статичні, розширюються конативні ролі, смислотворчі функції (з'являються модерні, навіть не закладені при становленні).

С. Маценка студювала музику складового тексту хронік. Вчена дійшла до цікавих висновків: «митець виступає в контексті своєї епохи як цент продуктивної гравітації, відтак біографія музиканта демонструє зв'язок життєвого і творчого шляху, виокремлюючи основні його віхи й водночас наголошуючи на індивідуальних змінах митця й тих його новаціях, які визначили образ епохи. Мовиться про семантизацію музики автором-біографом, про прагнення сформулювати з її допомогою (також шляхом відсилання до слухання

музичних творів) суть індивідуального начала митця, зрозумілого як його музичний текст» [5, 29].

Дослідниця вказує: автор знаходиться у вирі розмаїтих процесів доби, він відчуває, демонструє духовні трансформації власного й послідувачів віків, котрі відображає в опусах. Останні постають транслятором провідних загальнолюдських концептів, виражають облік конкретного періоду, а також виходять за часові рамки, втілюючи вічні ідеї, вирішуючи антропологічні, філософські квестії.

Доводячи тезу, що художній зразок – складова біографії, вважаємо помилковими пошуки «прямих» паралелей між фактами буття митця і творами (на кшталт історичних хронік, документальних джерел). Приватні перепитії, проявлені у напрацюваннях, перед тим пройшли стадію переосмислення. Вони представляють різноманітні дискурси, образи, форми та ін. Тому здобуток метра – висновок пережитого, виражає навіть ті смисли, котрі не були свідомо закладені, а відбилися емоційно, спонтанно, незбагнено навіть для автора.

При експлікації опусу ми розуміємо, що він з'явився на певному етапі існування деміурга, тому віддзеркалив актуальну бутійну проблематику. Закономірним є наявність мотивів, чинників, які зумовили звернення до конкретного жанру, спричинили вибір способу вираження думки й т.д. Зовнішні подразники (історичні, економічні, соціальні, культурологічні тощо), майстер пропускає через внутрішнє ество, а потім відображає власною практикою, тим самим робиться явищем літопису. Твір постає онтологічною оповіддю, де розгортання сюжету, кульмінації, спади, динамічні, смислові повороти ілюструють хронотоп життя не тільки окремої персони, але й цілого покоління людства.

Народження художнього зразку зумовлено суб'єктивним, об'єктивними факторами. Найчастіше – наслідок особистісних уболівань (вже здійснених чи тих, котрі відбудуться у майбутньому). Мистецтвознавство володіє безліччю прикладів, коли діяч провіщував події свого чи соціального побутування (В. Моцарт «Реквієм», цикл «Пісні про померлих дітей» Г. Малера, «Реквієм» І. Стравинського та ін). Ці факти підтверджують тезу: шедеври функціонують у позачасовому континуумі, тому стають фактом біографії ще до моменту їх звершення в житті автора. Також опуси відгукуються на історичні, громадські перепитії (Е. Делакруа «Свобода на барикадах», Т. Жеріко «Плід Медузи», Ф. Шопен «Революційний етюд», Є. Станкович «Панихида за померлими з голоду» та ін.), або

постають результат вправно виконаного замовлення (багаточисельні твори метрів різних епох). Якими би не були першопричини вказаних явищ, їх результат – дітища, інтегровані до приватного й соціокультурного простору.

Існування опусу неможливе без його реконструювання, сприйняття. Зазначені процеси – своєрідний психофізіологічний акт, певний стан персонажа, відчутий у момент перцепції та переживання мистецтва. Зазвичай це відбувається за участю об'єктивної сторони (художнього зразку), суб'єктивної (людини, її досвіду). Декодування сенсів залежить від системи цінностей, власної долі виконавця (котрий здійснює інтерпретацію), реципієнта. Їх синергія – підґрунття для «звучання» твору в часовому, позачасовому параметрах. Вказане дійство стає біографічною подією всіх причетних, тим самим виходить за індивідуальні рамки, включаючи в онтологічне поле широкий спектр співавторів розмаїтих епох.

Таким чином, художня спадщина виступає концентратом великого аспекту багатогранних явищ, сприйнятих, переосмислених неординарною постаттю, втілених художньо-творчо. Завдяки згустку духовного змісту опуси ілюструють літопис не тільки свого деміурга, але і конкретного суспільства, держави, віку.

Висновки. Біографія майстра – особлива форма репрезентації, інтерпретації його життєтворчої концепції, поданої крізь призму цивілізаційних процесів, особистісних уболівань, громадських надбань. Жанр фіксує найсуттєвіші площини побутування людини, транслює креативну, бутійну, аксіологічну парадигми. Здобутки маестро відображають домінуючі онтологічні концепти, постають значущою складовою хронік.

Опус – духовний артефакт, багатоеlementний текст, виражений специфічною мовою (вербальною, звуковою, колористичною, символічною, образною тощо), який відтворює розмаїті виміри існування homo sapiens (минуле, теперішнє й майбутнє), тим самим утворює культурний, національний, смисловий поліфонізм. Напрацювання метра віддзеркалюють провідні результати переусвідомлених приватних перепитій, висвітлюють знакові соціальні, політичні, громадські та ін. події. Завдяки цьому вони є конструктивною одиницею не тільки біографії діяча, але і певного середовища, країни, доби тощо.

Представлене дослідження закладає основи подальшого вивчення мистецького зразку як структурного елемента життєпису. Перспективними для гуманітаристики можуть

стати розвідки, присвячені розкриттю взаємозв'язків між бутійними явищами маестро й змістом творів, а також виявлення ролі конкретного опусу на формування літопису креативної персони.

Література

1. Бабенко Т. Особливості авторської присутності в текстах сучасної художньо-біографічної прози. *Слово і час*. 2005. № 10. С. 39–45.
2. Богданова Н. Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 302 с.
3. Воронова М.Ю. Портрет і біографія. Гранична сутність жанрів. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1350> (дата звернення: 29.03.2022).
4. Kostyuchkov S.K. Different human images and anthropological colissions of post-modernism epoch: biophilosophical interpretation. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2018. Вип. 13. С. 100–111.
5. Маценка С. П. Музика як складова біографічного тексту. *Питання літературознавства*. 2014. №89. С. 29–40.
6. Микуланинець Л. М. Біографія як засіб культурної комунікації митця і публіки. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2021. №4. С. 145–149.
7. Муратова О. В. Біографія як форма пізнання особистості митця: сутність, аспекти, інтерпретації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2020. №46 том. 3. С. 94–97.
8. Онуфрієнко О. Наукова біографія митця в культуротворчому контексті. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/26625/1/Олена%20ОНУФРІЄНКО.pdf> (дата звернення: 21.03.2022).
9. Черкашина Т. Особливості авторської присутності у фабульному просторі художньої біографії. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12551/1/ilovepdf_com-162-171.pdf (дата звернення: 19.03.2022).

References

1. Babenko, T. (2005). Specifics of the author's presence in the texts of contemporary art and biographic prose. *Slovo i chas*, 10, 39–45 [in Ukrainian].
2. Bohdanova, N. (2011). The culture of life creativity of individual. Philosophical and ideological analysis. Kyjiv: NPU imeni M. P. Dragomanova [in Ukrainian].
3. Voronova, M. Ju. (2013). Portrayal and biography. The genres borderline essence. Retrieved from <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1350> [in Ukrainian].
4. Kostyuchkov, S. K. (2018). Different human images and anthropological colissions of post-modernism epoch: biophilosophical interpretation.

Antropologhichni vymiry filososfsjkykh doslidzhenj, 13, 100–111 [in Ukrainian].

5. Macenka, S. P. (2014). Music as a biographic text constituent. *Pytannja literaturoznavstva*, 89, 29–40 [in Ukrainian].

6. Mykulanyneć, L. M. (2021). Biography in the aspect of cultural communication of an artist and audience. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 4, 145–149 [in Ukrainian].

7. Muratova, O. V. (2020). Biography as a form of the artist's personality cognition: the essence, aspects, interpretations. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu*. Ser.: Filologhija, 46, 94–97 [in Ukrainian].

8. Onufrijenko, O. The master's science biography within culture-creative context. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/26625/1/Олена%20ОНУФРІЄНКО.pdf> [in Ukrainian].

9. Cherkashyna, T. Specifics of the author's presence in plot-based domain of artistic biography. Retrieved from: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12551/1/ilovepdf_com-162-171.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.03.2022

Отримано після доопрацювання 21.04.2022

Прийнято до друку 25.04.2022